

Adnodd yn seiliedig ar bwnc

Bioamrywiaeth

Cyfnod Sylfaen



Eco-Schools



Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

15 BYWYD AR Y TIR



cadwch keep
gymru'n wales
daclus tidy

Gwybodaeth gefndirol

Bioamrywiaeth yw'r amrywiaeth eang o bethau byw ar y Ddaear. Mae bodolaeth pob ffurf ar fywyd yn cynnwys planhigion, anifeilaidd, pryfed, adar, ffyngau a micro organebau wedi'i gwau yn yr ecosystem a alwn yn gartref. Mae pob organeb byw yn rhan o fioamrywiaeth ein hamgylcheddau naturiol ac a wnaed gan ddyn. Ni all bodau dynol oroesi heb ecosystem iach, rydym yn dibynnu arni ar gyfer ein hiechyd, bwyd, diod, aer i anadlu ac ansawdd bywyd.

Yn yr iaith Gymraeg, mae 'cynefin' yn golygu lle, ond yn fwy na hynny, synnwyr o le a chysylltiad â natur. Mae cydnabod pwysigrwydd ein hamgylcheddau naturiol yn hanfodol wrth ddeall sut mae amddiffyn a gwella bioamrywiaeth.

Dengys Adroddiad 'Living Planet' 2020 y World Wildlife Fund fod ymddygiad bodau dynol, o'r ffordd rydym yn byw i'r bwyd rydym yn ei fwyta, yn dinistrio adnoddau naturiol a chynefinoedd sy'n cael effaith ddinistriol ar boblogaethau bywyd gwyllt a hefyd ar ein hiechyd a'n llesiant ein hunain.



Safbwynt hinsawdd

Mae'n dra hysbys y gall newidiadau cyflym yn yr hinsawdd effeithio'n ddifawr ar ecosystemau. Er y bu newidiadau yn yr hinsawdd drwy hanes, pan mae'n digwydd ar gyflymdra nid oes cyfle i rywogaethau addasu sy'n arwain at golli bioamrywiaeth. Mae pob rhywogaeth a gollir yn cael effaith ar feysydd eraill o'r ecosystem. Os collir rhywogaeth ysglyfaeth, mae'n

achosi prinder bwyd i ysglyfaethwyr neu os collir ysglyfaethwr ar gyfer rhywogaeth benodol, yna mae hynny'n achosi gorboblogaeth o'r rhywogaeth ysglyfaeth heb ysglyfaethwr i'w rheoli. Wrth i'r hinsawdd gynhesu, mae tystiolaeth o rywogaethau yn llwyddo mewn ardaloedd na ddaethpwyd o hyd iddynt o'r blaen ac yn gwthio'r rhywogaethau brodorol allan.

Adeiladu Nyth Cyfnod Sylfaen

Adeiladu eich nyth eich hun

Pam mae adar yn adeiladu nythod? **Beth sydd angen i'r nythod ei wneud?** Amddiffyn yr aderyn a'i wyau a'r cywion pan fyddant yn deor. Mae angen i nythod fod yn gryf, amddiffyn yr wyau/cywion rhag y tywydd a'u cadw yn ddiogel rhag ysglyfaethwyr. Mae angen adeiladu'r nyth mewn lle diogel, sicrhau bod modd mynd i mewn ac allan a'i fod yn feddal ar y tu mewn ac yn gryf ar y tu allan.

Sut yr adeiladir nythod? Pa ddeunyddiau maent yn eu defnyddio a pham? Deunyddiau naturiol, sydd ar gael yn rhwydd yn yr ardal leol, yn hawdd i'w cludo ac yn addas ar gyfer gofynion yr aderyn.

Deunyddiau sydd eu hangen:



- Ystod o ddeunyddiau naturiol ar gael ar dir eich ysgol neu yn yr ardal leol e.e. prisiau mawr a bach, brigau, dail sych, glaswellt wedi'i dorri, gwellt/gwair, mwd, plu, mwsogl, gwllân, tegan aderyn os yw'n bosib.
- Tegan aderyn os yw'n bosib.

Cam 1

Meddylwch am leoliad a dyluniad eich nyth. Gallech greu nyth **digon o faint** i'ch grŵp ymgynnull ynddo neu greu nythod llai mewn parau neu grwpiau. Dewch o hyd i le diogel i adeiladu eich nyth megis mewn gwrychoedd, o dan fwndel o goed neu yng nghanghennau coeden.



Cam 2

Casglwch eich deunyddiau - meddyliwch yn ofalus ar gyfer beth ydych eisiau defnyddio pob un o'r deunyddiau a chymerwch gymaint ag sydd ei angen arnoch yn unig i osgoi gwastraffu egni. Sut y byddwch yn cludo eich deunyddiau adeiladu? Cofiwch dim ond eu pigau a'u craffangau all adar eu defnyddio.



Cam 3



Meddylwch am faint a siâp eich nyth a dechreuwch adeiladu. Peidiwch ag anghofio bod angen iddo fod yn ddigon cryf i amddiffyn yr wyau rhag ysglyfaethwyr a'r tywydd. Mae rhai adar yn defnyddio mwd gwlyb i lynu eu nythod at ei gilydd neu'n gweu'r deunyddiau at ei gilydd yn defnyddio eu pigau.

Cam 4

Beth y byddwch yn ei ddefnyddio i leinio'r tu mewn i'r nyth i gadw'r wyau'n ddiogel? Mae adar yn defnyddio plu, mwsogl, ffwr anifeiliaid neu wân a phlastig neu becynnau o sbwriel weithiau hyd yn oed.



Cam 5



Rhowch eich aderyn yn ei nyth newydd! A ydych chi'n credu y byddai'r nyth newydd yn lle diogel i aderyn go iawn ddodwy ei wyau?

Cysylltiadau â'r Cwricwlwm

Maes Dysgu a Phrofiad - Gwyddoniaeth a Thechnoleg

Datganiad o'r hyn sy'n bwysig -

Mae'r byd o'n cwmpas yn llawn pethau byw sy'n dibynnu ar ei gilydd i oroesi

Mae mater, a'r ffordd y mae'n ymddwyn, yn diffinio ein bydysawd ac yn ffurfio ein bywydau.

Maes Dysgu a Phrofiad - Y Dyniaethau

Datganiad o'r hyn sy'n bwysig:

Mae ein byd naturiol yn amrywiol a deinamig, wedi'i ddylanwadu gan brosesau a gweithredoedd dynol.

Camau nesaf a syniadau eraill

- Darllenwch 'Bird Builds a Nest' gan Martin Jenkins i ddysgu mwy am y grymoedd sydd ynghlwm ag adeiladu nyth.
- Defnyddiwch y gweithgaredd i gasglu, cyfrif a didoli **prisiau** yn feintiau gwahanol (o ran eu hyd a diamedr).
- Grwpiwch y deunyddiau nythu yn ôl gwedd neu a ydynt yn naturiol neu wedi'u gwneud gan ddyn.
- Dysgwch fwy am faint o adar a all ddiweddu yn defnyddio deunyddiau a wnaed gan ddyn yn eu nythod - cysylltiad â lleihau sbwriel a gwastraff.
- Edrychwch ar sut mae mathau gwahanol o adar yn adeiladu eu nythod e.e. Gwenoliaid - mwd, Palod - mewn tyllau, Gwehyddion - gweu cylchoedd o laswellt a dail, **Titwod** Cynffonhir - mwsogl, cen a gweoedd pryfed cop, Brychod y Coed - addurno gyda phapur a gwastraff plastig.
- Darganfyddwch pa fathau o adar sydd gennych ar dir eich ysgol a pha fath o nyth y byddant yn ei adeiladu.
- Darparwch ystod o ddeunyddiau naturiol ar gyfer adar sy'n nythu ar dir eich ysgol.



- Gwnewch flychau adar ar gyfer tir eich ysgol i annog adar sy'n nythu.
- Cymerwch ran yn 'Big School Bird Watch' yr RSPB.
- Darganfyddwch pa anifeiliaid Prydeinig eraill sy'n gwneud nythod a beth allech chi ei wneud iddynt deimlo'n gartrefol ar dir eich ysgol
- Edrychwch i weld sut allech chi gynyddu bioamrywiaeth ar dir eich ysgol - e.e. cyflwyno planhigion ar gyfer peillwyr, plannu ardal blodau gwyllt, creu llynnoedd bychain, creu ardal/gardd i drychfilod, plannu coed ffrwythau, gadael i ardal o gae'r ysgol dyfu'n hwy, gofyn i dîm cynnal a chadw'r tir roi'r gorau i ddefnyddio chwynladdwr neu blaladdwr.



cadwch keep
gymru'n wales
daclus tidy

33-35 Heol yr Eglwys Gadeiriol, Caerdydd, CF11 9HB | 33-35 Cathedral Rd, Cardiff, CF11 9HB
029 2025 6767 keepwalestidy.cymru info@keepwalestidy.cymru

Cadwch Gymru'n Daclus yn gwmni wedi ei gyfyngu trwy warant. Rhif Cwmni: 4011164 Rhif Elusen: 1082058 Rhif TAW: 850 3958 13
Keep Wales Tidy is a Company Limited by Guarantee. Company Registration Number: 4011164 Charity Registration Number: 1082058 VAT Registration Number: 850 3958 13

